

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۹):

بخش فرهنگ و هنر

(مقایسه سرانه هر ایرانی از بخش فرهنگ با کشورهای منتخب)

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۷۴۷

کد موضوعی: ۲۷۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۹): بخش فرهنگ و هنر (مقایسه سرانه هر ایرانی از بخش فرهنگ با کشورهای منتخب)

نام دفتر: مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه فرهنگ، هنر و صنایع خلاق)

تهیه و تدوین کنندگان: ابراهیم غلامپور آهنگر، حامد سهرابی

اظهار نظر کنندگان: هادی ترابی فرد، علیرضا صدیقی، امین پژمان

ناظران علمی: موسی بیات، رضا مستمع

ویراستار ادبی: طاهره سیدمحمد

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه

۲. بودجه فرهنگ

۳. بودجه هنر

۴. سرانه فرهنگی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۱/۱۱

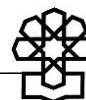
به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۱	خلاصه مدیریتی.....
۳	مقدمه.....
۵	تصویری کلی از اعتبارات بخش فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.....
۷	بررسی تبصره‌های مرتبط با فرهنگ و هنر در ماده‌واحد لایحه ۱۴۰۲.....
۱۲	اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی و هنری.....
۱۷	جمع‌بندی و پیشنهادات.....
۱۸	منابع و مأخذ.....

فهرست نمودارها و جداول

۴	نمودار ۱. مقایسه درصدی نسبت اعتبار امور سرگرمی، فرهنگ و مذهب در هزینه‌های عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی چند کشور در سال ۲۰۲۱.....
۵	نمودار ۲. مقایسه سرانه اعتبار امور سرگرمی، فرهنگ و مذهب در هزینه‌های عمومی دولت چند کشور منتخب در سال ۲۰۲۱.....
۷	جدول ۱. نسبت درصدی بودجه «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» به کل اعتبارات امور ۱۰گانه.....
۷	جدول ۲. وضعیت اعتبارات فصل فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و مقایسه آن با بودجه مصوب ۱۴۰۱.....
۱۳	جدول ۳. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (اختصاصی، متفرقه انتقال یافته و عمومی) دستگاه‌های مربوط به بخش فرهنگ و هنر در لایحه بودجه ۱۴۰۲.....
۱۵	جدول ۴. اعتبارات دستگاه‌های حوزه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و مقایسه آن با اعتبار مصوب سال ۱۴۰۱.....
۱۶	جدول ۵. برآورد اعتبارات ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه فرهنگ و هنر ردیف ۵۵۰۰۰۰ - اعتبارات ردیف‌های موردی (موقت).....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۹):
بخش فرهنگ و هنر
(مقایسه سرانه هر ایرانی از بخش فرهنگ با کشورهای منتخب)

چکیده

بودجه‌های بخش فرهنگ و هنر از چند منظر قابل بررسی و واکاوی است، به‌نحوی که حتی بخشی از بودجه‌های دستگاه‌های غیرفرهنگی را هم می‌توان جزو بودجه‌های پنهان فرهنگی تلقی نمود. اما این گزارش در تحلیل داده‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، صرفاً به اعتبارات «فصل فرهنگ و هنر» می‌پردازد. در لایحه برای فصل فرهنگ و هنر اعتباری به میزان ۱۰۶.۱۶۰.۶۹۸ میلیون ریال (در حدود ۱۰ هزار و ۶۱۶ میلیارد تومان) تعیین شده است. این اعتبار نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۱ در حدود ۲۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. نسبت اعتبارات این فصل، با حجم تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۲۰۲۱ (مبلغ ۱۴۴۹ میلیارد دلار)، ۰/۰۳۲ درصد است. توجه هرچند اندک لایحه به اقتصاد فرهنگ نقطه عزیمت مناسبی خواهد بود تا علی‌رغم اینکه دولت موظف به حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و هنری است این بخش از ذیل سوءتفاهم «حوزه هزینه‌بر» خارج شده و بتواند به‌عنوان یک بخش در فرایندهای اقتصادی کشور و ایفای نقش در تولید ناخالص داخلی و سهم از اشتغال‌زایی اثرگذار باشد. بخش فرهنگ و هنر نیازمند رفع برخی از چالش‌ها و مسائلی است که از طریق اختصاص بودجه می‌توان به آنها دست یافت، هرچند صرفاً تخصیص اعتبارات تنها راه‌حل نیست؛ اما وضعیت توزیع نامناسب منابع و زیرساخت‌های فرهنگی به‌خصوص در مناطق محروم و کم‌برخوردار کشور، سیطره و سلطه رسانه‌های غربی و غربگرا بر جهان، فضای ایران‌هراسی و گسترش اخبار جعلی علیه جمهوری اسلامی ایران، عدم حمایت مناسب از کسب‌وکارهای بازارپردازی فرهنگی، نیازهای معیشتی و بیمه‌ای هنرمندان و فعالان فرهنگی و مواردی این چنین نیازمند اعتبارات مقتضی و مکفی می‌باشد.

خلاصه مدیریتی

- براساس یافته‌های این گزارش در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت اعتبارات «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و «فصل فرهنگ و هنر» به تولید ناخالص داخلی (در سال ۲۰۲۱)، به‌ترتیب ۰/۰۹۴ و ۰/۰۳۲ درصد است. سهم هر ایرانی از بودجه تعیین شده برای این امور تنها ۱۶ دلار است (نسبت به سال پایه ۱۴۰۰ در حدود ۱۲ دلار برآورد می‌شود) که رقم بسیار ناچیزی در برابر هزینه‌هایی است که برای فرهنگ و هنر در کشورهای با تأثیرگذاری فرهنگی جهانی می‌شود.

- در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای فصل فرهنگ و هنر اعتباری به میزان ۱۰۶.۱۶۰.۶۹۸ میلیون ریال (در حدود ۱۰ هزار و ۶۱۶ میلیارد) تعیین شده است. این اعتبار نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۱ در حدود ۲۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. با این حال سهم امور فرهنگ از سرجمع امور ۱۰ گانه از مصوب ۱۴۰۱ نسبت به لایحه ۱۴۰۲، از ۲/۶ درصد

به ۲ درصد کاهش یافته است.

- اعتبارات هزینه‌ای فصل فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به بودجه مصوب سال جاری ۱۹ درصد افزایش داشته است. در ضمن اعتبارات مربوط به تملک دارایی سرمایه‌ای افزایش ۳۹ درصدی را نشان می‌دهد.

- مهم‌ترین تبصره‌های مربوط به بخش فرهنگ و هنر شامل موارد زیر است:

تبصره «۴» - با موضوع مشارکت بخش غیردولتی در توسعه زیرساخت‌های فرهنگی - هنری

تبصره «۶» - (بخش دوم) بند «ق»: در خصوص اخذ مالیات به میزان ۱۰ درصد از عوارض فروش بازی‌های خارجی

تبصره «۶» - (بخش دوم) جزء «۴» بند «ث»: مربوط به لغو معافیت مالیاتی انتشارات کمک آموزشی

تبصره «۹» - (بخش اول) بند «ه»: اجازه بهره‌مندی از حداکثر ۲ درصد از بودجه هزینه‌ای دستگاه‌ها برای

حمایت از کلیه حوزه‌های بخش فرهنگ

تبصره «۹» - (بخش اول) بند «و»: در خصوص تخصیص حداقل یک درصد از اعتبارات هزینه‌ای برای توسعه و ترویج

فرهنگ ایثار، شهادت و یکپارچه‌سازی حکمرانی در ترویج و همچنین بسط و گسترش مفهوم ایثار، جهاد، مقاومت و شهادت

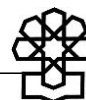
تبصره «۱۸» - کل تبصره در خصوص حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین و تاحدودی اقتصاد فرهنگ.

- بیشترین افزایش اعتبار دستگاه‌های بخش فرهنگ و هنر مربوط به «بنیاد ایران‌شناسی» با ۷۴ درصد می‌باشد، که در سال جاری ذیل دستگاه اصلی شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار گرفته است. کمترین افزایش اعتبار دستگاه‌های بخش فرهنگ و هنر مربوط به «دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی» با ۱۸ درصد می‌باشد. به نظر می‌رسد بخشی از اعتبار این دستگاه، که در مجموع اعتبارات جدول ۷ نیامده، بابت «تهیه برش استانی نقشه مهندسی فرهنگی کشور» در ردیف متفرقه (موقت) است. هفت دستگاه از ۱۴ دستگاه بخش فرهنگ و هنر، افزایش اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آنها بالای ۱۰۰ درصد بوده است.

- برنامه‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در همان قالب برنامه‌های سال گذشته و در نسبت با برنامه ششم توسعه تدوین شده است. کلی بودن برنامه‌ها و شفاف نبودن برخی از آنها، امکان بررسی را دشوارتر کرده است. توجه جدی به بودجه‌ریزی عملیاتی و نظارت‌پذیری در انتخاب سنجه‌های مربوط به برنامه‌های این بخش کمتر صورت گرفته است.

- توجه لایحه به اقتصاد فرهنگ هرچند اندک، در کنار برنامه‌های اشتغال‌آفرین و دانش‌بنیان، نقطه عزم مناسبی خواهد بود تا علی‌رغم اینکه دولت موظف به حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و هنری است این بخش از ذیل سوءتفاهم «حوزه هزینه‌بر» خارج شده و بتواند به‌عنوان فرابخش تأثیرگذار در فرایندهای اقتصادی کشور و ایفای نقش در تولید ناخالص داخلی و سهم از اشتغال‌زایی حضور داشته باشد.

- خدمات مخابراتی، مالیات اخذ شده از هنرمندان، استفاده از فضاهای متعلق به دستگاه‌های اجرایی، منابع حاصل از اعمال ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی بر قراردادهای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای، منابع حاصل از بیمه‌های شخص ثالث و مالیات بر سیگار می‌توانند به‌عنوان منابعی برای حمایت از حوزه فرهنگ و هنر مورد توجه قرار گیرند.

بودجه بخش فرهنگ و هنر از چند منظر قابل بررسی و واکاوی است. به نحوی که حتی بخشی از بودجه‌های دستگاه‌های غیر فرهنگی را هم می‌توان جزو بودجه‌های پنهان فرهنگی تلقی نمود. اما این گزارش در تحلیل داده‌های لایحه بودجه، صرفاً به اعتبارات «فصل فرهنگ و هنر» می‌پردازد. اما پیش از ورود به بررسی اعتبارات این فصل و دستگاه‌های مربوطه، نگاهی به بودجه‌های فرهنگی در سطح جهان انداخته خواهد شد، تا چشم‌اندازی از میزان اختصاص بودجه فرهنگ و هنر کشور به دست آید.

به گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)،^۱ هزینه‌های عمومی دولت^۲ نشان‌دهنده گستره خدمات دولت در سراسر کشورهاست. تنوع زیاد در این شاخص، تنوع رویکرد کشورها در ارائه کالاها و خدمات عمومی و ارائه حمایت اجتماعی را حکایت می‌کند. این شاخص برحسب هزار دلار سرانه و به‌عنوان درصد تولید ناخالص داخلی^۳ اندازه‌گیری می‌شود. همه کشورهای OECD داده‌های خود را براساس سیستم حساب‌های ملی سال ۲۰۰۸ (SNA) جمع‌آوری می‌کنند. در سایر کشورها نیز هزینه‌های عمومی دولت در ۱۰ فصل دسته‌بندی می‌شود. این فصول عبارتند از:

۱. خدمات عمومی^۴
۲. امور دفاعی^۵
۳. نظم و امنیت عمومی^۶
۴. امور اقتصادی^۷
۵. حمایت از محیط زیست^۸
۶. مسکن و امکانات رفاهی، اجتماعی^۹
۷. سلامت^{۱۰}
۸. سرگرمی، فرهنگ و مذهب^{۱۱}
۹. آموزش^{۱۲}
۱۰. حمایت اجتماعی^{۱۳}

براساس تقسیم‌بندی فصول اعتباری سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، فصل مربوط به سرگرمی، فرهنگ و مذهب نزدیک‌ترین فصل به «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در لایحه بودجه سالیانه کشور ماست که با

1. <https://www.oecd.org/>
2. General Government Spending
3. Gross Domestic Product (GDP)
4. General Public Services
5. Defence
6. Public Order And Safety
7. Economic Affairs
8. Environmental Protection
9. Housing and Community Amenities
10. Health
11. Recreation, Culture and Religion
12. Education
13. Social Protection

مقایسه آن با میزان تولید ناخالص داخلی می‌توان سهم اعتبارات امور فرهنگ را در ایران نسبت به سایر کشورها ارزیابی نمود و به دنبال آن سرانه اعتبارات امور فرهنگ را در کشورهای مختلف مقایسه کرد.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» اعتباری به میزان ۳۱۲,۹۱۴,۵۲۴ میلیون ریال و برای «فصل فرهنگ و هنر» به میزان ۱۰۶,۱۶۰,۶۹۸ میلیون ریال تعیین شده است. این دو ردیف اعتباری را اگر با قیمت دلار دولتی (۲۳ هزار تومان)^۱ محاسبه کنیم، به ترتیب ۱۳۶۰ و ۴۶۲ میلیون دلار می‌شود. از طرف دیگر طبق گزارش صندوق بین‌المللی پول در سال ۲۰۲۱، تولید ناخالص داخلی ایران مبلغ ۱۴۴۹ میلیارد دلار است.^۲ نسبت اعتبارات «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و «فصل فرهنگ و هنر» با تولید ناخالص داخلی، به ترتیب ۰/۰۹۴ و ۰/۰۳۲ درصد است.

جهت مقایسه دقیق‌تر، باید گفت که در قانون بودجه سال ۱۴۰۰، که هم‌زمان با سال ۲۰۲۱ است، بودجه تعیین شده برای امور «فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و «فصل فرهنگ و هنر» (به ترتیب ۹۹۷ میلیون و ۲۲۶ میلیون دلار (با نرخ دلار ۲۰ هزار تومان))^۳ که در نسبت با تولید ناخالص داخلی ایران در آن سال به ترتیب ۰/۰۶۹ و ۰/۰۱۶ درصد است. این درحالی است که در همین سال کل اعتباراتی که برخی از دولت‌ها برای امور فرهنگی خود هزینه کردند؛ نظیر کشورهای دانمارک (با ۱/۶۲ درصد)، فرانسه (با ۱/۴۵ درصد)، کره جنوبی (با ۱/۰۶ درصد) و ژاپن (با ۰/۴۱ درصد) وضعیت بهتری نسبت به کشور ما داشتند که در نمودار زیر قابل مشاهده است.

نمودار ۱. مقایسه درصدی نسبت اعتبار امور سرگرمی، فرهنگ و مذهب در هزینه‌های عمومی دولت به تولید

ناخالص داخلی چند کشور در سال ۲۰۲۱^۴

مأخذ: برداشتی آزاد از سایت سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۵ (OECD).

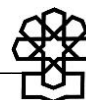
۱. نرخ تسعیر در لایحه بودجه ۱۴۰۲.

۲. <https://bzn.ir/n86164>

۳. سایت بانک مرکزی، درخصوص نرخ تسعیر ارز (<https://www.cbi.ir/simplelist/21569.aspx>)

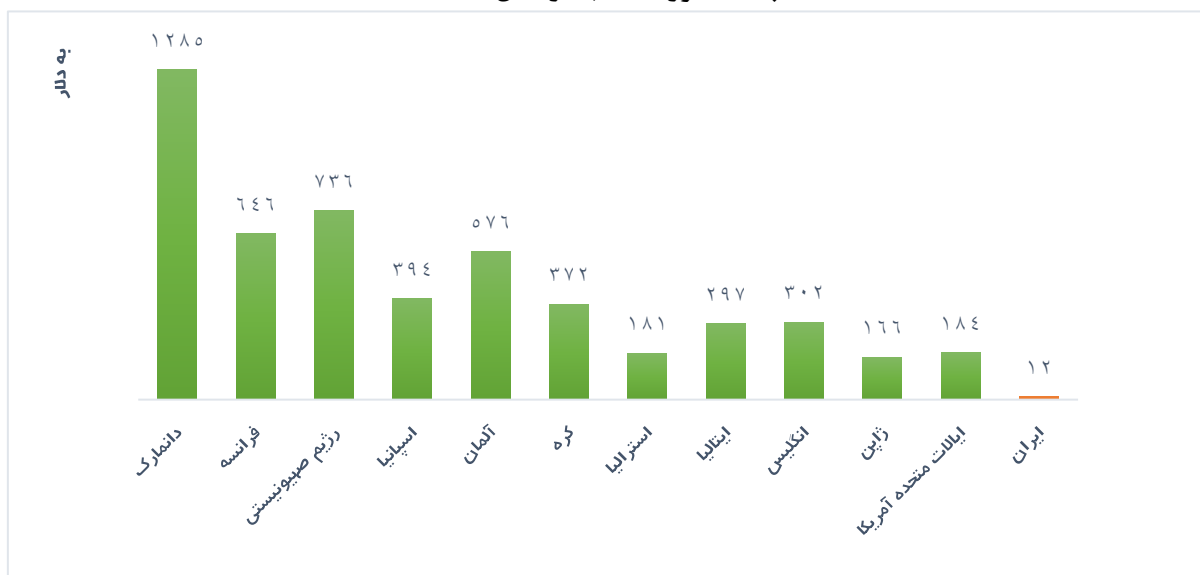
۴. مبنای مقایسه برای ایران اعتبارات مربوط به «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ و تولید ناخالص داخلی سال ۲۰۲۱ می‌باشد.

۵. <https://data.oecd.org/chart/6XnB>

در کنار وضعیت اعتبارات «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» نسبت به تولید ناخالص داخلی برای اینکه بدانیم وضعیت بودجه‌ریزی برای این امور چه ابعادی دارد، این میزان اعتبار با شاخص سرانه مردم هر کشور از اعتبارات فرهنگی مورد مقایسه قرار گرفت.

نمودار ۲. مقایسه سرانه اعتبار امور سرگرمی، فرهنگ و مذهب در هزینه‌های عمومی دولت چند کشور منتخب در سال ۲۰۲۱

مأخذ: همان.

در ایران با جمعیتی به میزان ۸۵ میلیون نفر، سرانه‌ای که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در نظر گرفته شده تنها ۱۶ دلار است. در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ هم نزدیک به همین سرانه حدود ۱۲ دلار (۱۱/۷ دلار) برای ایرانیان در نظر گرفته شده بود. این درحالی است که در همان سال (۲۰۲۱) این سرانه در ایالات متحده ۱۸۴ دلار، در کره جنوبی ۳۷۲ دلار و در دانمارک ۱۲۸۵ دلار است.

وضعیت ترسیم شده در نمودارهای بالا نشانگر آن است که میزان اعتباری که برای امور فرهنگ در قوانین بودجه سنواتی در کشور ما، که بنیادهای اصلی نظام سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و انقلاب آن فرهنگی است، رقم بسیار ناچیزی به‌شمار می‌آید. این مهم را نمی‌توان نادیده گرفت که کمبود اعتبار برای فعالیت‌های فرهنگی در کنار ضعف برخی از دستگاه‌ها و متولیان فرهنگی در برنامه‌ریزی درست و اجرای آن، در بلندمدت باعث غلبه هجمه‌های فرهنگی بیگانگان بر ارزش‌ها و هنجارهای کشور خواهد شد.

تصویری کلی از اعتبارات بخش فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

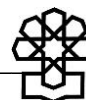
فرهنگ و هنر به‌لحاظ مفهومی گستره وسیعی دارد، اما در اسناد بودجه‌ای این گستره، محدود به مجموعه‌ای از برنامه‌هایی است که به موضوعاتی چون انواع هنر، مد و لباس، کتاب و کتابخوانی، زبان فارسی، فرهنگ عمومی،

دیپلماسی فرهنگی و مواردی از این دست مرتبط است. این برنامه‌ها با عنوان «فصل فرهنگ و هنر» ذیل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» قرار گرفته‌اند. در واقع «فصل فرهنگ و هنر» یکی از هشت فصل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» در قوانین و لوایح بودجه در سال‌های اخیر به‌شمار می‌آید. مهم‌ترین موضوعات برنامه‌های این فصل شامل موارد زیر است:

ارتقای دانش و فناوری‌های نوین صنعت سینمای کشور	توسعه نشر و ترویج کتابخوانی
توسعه مناسبات فرهنگی بین‌المللی	راهبری و ارتقای محصولات چاپی
توسعه، تأمین و تولید آثار متناسب تربیتی و پرورشی کودکان و نوجوانان	راهبری و حمایت از ظرفیت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی و دینی در خارج از کشور
شناسایی، گردآوری، سامان‌دهی و حفاظت و اشاعه کتب خطی و چاپی	معرفی و ترویج فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی در خارج از کشور
حمایت و گسترش سینمای ملی	حفظ و نشر آثار فرهنگی و هنری دفاع مقدس
آموزش و گسترش زبان فارسی در خارج از کشور	شناسایی، گردآوری، سامان‌دهی و حفاظت و اشاعه اسناد ملی
حمایت از توسعه صنعت انیمیشن	حمایت از توسعه و الگوسازی مد و لباس اسلامی - ایرانی
ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای فرهنگی کشور	حمایت و بزرگداشت شخصیت‌های فرهنگی و دینی
حمایت و گسترش هنرهای تجسمی	حمایت و صیانت از موسیقی ملی
رشد و پرورش فکری کودکان و نوجوانان	حمایت و گسترش هنرهای نمایشی
گسترش و بهسازی کتابخانه‌های عمومی	حمایت از فعالیت‌های فرهنگی، هنری، دینی استان‌ها
حمایت از بهبود فضای کسب‌وکار فرهنگی و هنری	ارتقای فرهنگ عمومی
	شناسایی، گردآوری، سامان‌دهی و حفاظت و اشاعه آثار مکتوب خطی و غیرخطی ملی

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای «فصل فرهنگ و هنر» اعتباری به میزان ۱۰۶،۱۶۰،۶۹۸ میلیون ریال (در حدود ۱۰ هزار و ۶۱۶ میلیارد) تعیین شده است. این اعتبار نسبت به بودجه مصوب سال ۱۴۰۱، در حدود ۲۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. این افزایش در مقایسه با افزایش بودجه «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» (که ۱۳ درصد است)، تا حدی قابل توجه است.

نکته‌ای که در اینجا باید بدان توجه شود اینکه، با وجود افزایشی که در بودجه امور فرهنگ و فصل فرهنگ و هنر شاهدیم، اما سهم اعتبارات «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» از سرجمع امور ۱۰ گانه که در جدول شماره (۶) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ آمده، نسبت به بودجه ۱۴۰۱ کاهش داشته است. چنانکه در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ سهم «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» ۲/۴ درصد از سرجمع امور ۱۰ گانه بوده و در میزان اعتباری هم که در لایحه بودجه در قالب «مصوب ۱۴۰۱» درج شده این سهم ۲/۶ درصد است، اما در برآورد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ۲ درصد کاهش یافته است.

جدول ۱. نسبت درصدی بودجه «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» به کل اعتبارات امور ۱۰ گانه

قانون ۱۴۰۱	مصوب ۱۴۰۱*	برآورد ۱۴۰۲
۲/۴	۲/۶	۲/۰

* عددی که در لایحه ۱۴۰۲ درخصوص مصوب ۱۴۰۱ قید شده است.

با این حال، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، بودجه «فصل فرهنگ و هنر» در میان سایر فصول ذیل «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری»، به لحاظ سهم از بودجه، وضعیت بهتری پیدا کرده است. در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، سهم این فصل در حدود ۳۰ درصد از کل اعتبارات «امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» بود، ولی در لایحه این سهم به حدود ۳۴ درصد رشد یافته است.

بیشترین رشد اعتبارات «فصل فرهنگ و هنر» مربوط به اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای آن است. اعتبارات هزینه‌ای این فصل در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال جاری، تقریباً ۱۹ درصد افزایش داشته است. این درحالی است که اعتبارات مربوط به تملک دارایی سرمایه‌ای، افزایش ۳۹ درصدی را نشان می‌دهد. علی‌رغم این افزایش اما باید توجه داشت که بخش قابل توجهی از اعتبارات هزینه‌ای در بخش فرهنگ و هنر برای حقوق و دستمزد کارکنان است و در کنار آن بالا رفتن تورم می‌تواند بر حجم حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و هنری نیز اثر منفی بگذارد. چراکه تولید آثار هنری نسبت به سال قبل خود اعتبارات بیشتری نیاز خواهند داشت.

جدول ۲. وضعیت اعتبارات فصل فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

(میلیون ریال)

و مقایسه آن با بودجه مصوب ۱۴۰۱

شماره طبقه‌بندی	عنوان	هزینه‌ای			تملك دارایی سرمایه‌ای			مجموع اعتبارات	
		مصوب ۱۴۰۱	لایحه ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	لایحه ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	لایحه ۱۴۰۲
۱۷۰۰۰۰۰۰۰	امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری	۲۰۶،۰۷۷،۱۴۸	۲۱۵،۸۴۲،۱۴۳	۴/۷	۷۰،۸۶۵،۷۱۰	۹۷،۰۷۲،۳۸۱	۳۷/۰	۲۷۶،۹۴۲،۸۵۸	۳۱۲،۹۱۴،۵۲۴
۱۷۰۳۰۰۰۰۰۰	فصل فرهنگ و هنر	۴۰،۴۳۸،۹۴۶	۴۸،۰۳۳،۷۶۰	۱۸/۸	۴۱،۷۹۰،۳۸۵	۵۸،۱۲۶،۹۳۸	۳۹/۱	۸۲،۲۲۹،۳۳۱	۱۰۶،۱۶۰،۶۹۸

بررسی تبصره‌های مرتبط با فرهنگ و هنر در ماده‌واحد لایحه ۱۴۰۲

الف) تبصره‌های مرتبط با بخش و حوزه فرهنگ و هنر

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ تبصره‌هایی که مرتبط با بخش فرهنگ و هنر باشد را می‌توان در موارد زیر احصا کرد:
تبصره «۴» - با موضوع مشارکت بخش غیردولتی در توسعه زیرساخت‌ها است که می‌تواند به زیرساخت‌های فرهنگی هم مرتبط باشد. اهمیت این تبصره برای حوزه فرهنگ آن است که حجم قابل توجهی از طرح‌های تملک

۱. مطابق ارائه سازمان برنامه و بودجه در صحن کمیسیون فرهنگی، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نرخ رشد اعتبارات هزینه‌ای امور فرهنگ برابر با ۶/۱ درصد و نرخ رشد اعتبارات عمرانی برابر با ۲۶/۹ درصد نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱ می‌باشد.

دارایی سرمایه‌ای متولیان فرهنگ و به‌صورت خاص وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (طبق آخرین آمار اعلانی حداقل ۲۶۱ طرح در سطح کشور)^۱، به‌دلیل کمبود منابع مالی به بهره‌برداری نرسیده‌اند. در حالی که با استفاده از ظرفیت این تبصره و نظارت دقیق از سوی نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، می‌توان نتایج بهتر و بیشتری به‌دست آورد. لذا مقتضی است برای اجرا سازوکار آن با نداشت نهادی دقیق طراحی و اعلام عمومی شود و تنها به تدوین آیین‌نامه بسنده نگردد.

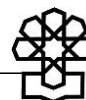
تبصره «۶» (بخش دوم) بند «ق» - درخصوص اخذ مالیات به میزان ۱۰ درصد از عوارض فروش بازی‌های خارجی توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌باشد. این تبصره در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نیز آمده بود، ولی درآمدی از این ردیف حاصل نشد. طبق اطلاع حاصله، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (بنیاد ملی بازی‌های رایانه‌ای) فاقد هرگونه اطلاعات مالی از عرضه‌کنندگان بازی‌های خارجی قابل نصب در رایانه، تلفن همراه و غیره می‌باشد و در متن مقرر مذکور هم سازوکار مشخص و مدوئی جهت اجرای آن مشخص نشده است. از این‌رو، بهتر است در این خصوص دستگاه ملزم شود، نسبت به ایجاد سازوکارهای اجرایی آن اقدام مقتضی را در اسرع وقت به انجام رساند؛ یا اگر توان اجرایی لازم را ندارد، از این پیشنهاد صرف‌نظر کند و تبصره حذف شود؛ یا آن که مقنن سازوکار اجرایی و تولی‌گری آن را به همان وزارت اقتصاد و دارایی بسپارد.

تبصره «۹» (بخش اول) بند «ه» - حداکثر ۲ درصد از بودجه هزینه‌ای دستگاه‌ها برای حمایت از حوزه‌های بخش فرهنگ در نظر گرفته شده است. براساس جزء «۱» از بند «۳» «سیاست‌های حمایت از اشتغال هنرمندان» مصوب جلسه ۵۳۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی، «اجازه خرید آثار هنرمندان در دستگاه‌های دولتی با نظر کارشناسان خبره» در زمره اقدامات حمایتی دولت از اشتغال هنرمندان ذکر شده است. مصوبات و احکامی در سال‌های گذشته هم از سوی دولت (تصویب‌نامه شماره ۲۵۹۵۶ت ۲۱۶۹۱هـ ۱۳۷۹/۶/۲۰ هیئت وزیران) و در قوانین بودجه (به‌عنوان مثال بند «ز» تبصره «۹» قانون بودجه ۱۴۰۱) تصویب شده بود. اما در عمل این تبصره به نتیجه نرسیده و طبق گزارش دستگاه مسئول (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) در سال ۱۴۰۱، در مرحله تشکیل کارگروه است. با توجه به این تجارب، لازم است نظارت بیشتری برای اجرایی شدن آن، صورت گیرد تا از یک تبصره بلااثر خارج گردد. اصلاحات زیر نیز پیشنهاد می‌شود:

اصلاح بند «ه» تبصره «۹» (بخش اول):

۱. عبارت «مجازند تا دو درصد (۲٪)» در صورت پیشنهاد دولت به «مکلفند نیم درصد (۵٪) و» تغییر پیدا کند.
۲. عبارت «هنری» بعد از «نمایشی» و عبارت میراث فرهنگی و «صنایع دستی» بعد از «نشر و کتاب» قرار گیرد.

تبصره «۹» (بخش اول) بند «و» - درخصوص اختصاص حداقل یک درصد از اعتبارات هزینه‌ای برای توسعه و ترویج فرهنگ ایثار، شهادت و یکپارچه‌سازی حکمرانی در ترویج و همچنین بسط و گسترش مفهوم ایثار، جهاد، مقاومت و شهادت می‌باشد. اجرای این تبصره در راستای سبک زندگی مورد توجه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مقام معظم

رهبری و همچنین سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه قرار داشته و می‌تواند نتایج آن برای تقویت ارزش‌های فرهنگی انقلاب اسلامی که در دوران حساسی قرار گرفته است، ارزشمند باشد.

تبصره «۱۸» - کل تبصره در خصوص حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین و تاحدودی اقتصاد فرهنگ است. یکی از مهم‌ترین محورهایی که این تبصره به آن پرداخته، موضوع اقتصاد فرهنگ است. اقتصاد فرهنگ در بردارنده گسترده‌ای از تولید، توزیع، پخش و عرضه آثار و خدمات فرهنگی است که در زمره صنایع خلاق هم به‌شمار می‌آیند. از آنجایی که بخش مهمی از صنایع خلاق تحت توتلی‌گری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار دارند، نقشی برای این وزارتخانه در نظر گرفته نشده است. در حالی که حضور فعالانه این دستگاه برای اجرای این تبصره می‌تواند در بازسازی ساختاری آن هم مؤثر باشد. متأسفانه این ملاحظات در ارائه این تبصره توجه نشده است. کما اینکه در ترکیب «شورای راهبردی فناوری‌ها و تولیدات دانش‌بنیان» - موضوع جزء «۱» بند «الف» ماده (۸) قانون جهش تولید دانش‌بنیان (مصوب ۱۴۰۱/۲/۳۱) که هم نقش سیاستگذار کلان در زمینه دانش‌بنیان‌ها را دارد و هم نقش هیئت مؤسس «صندوق نوآوری و شکوفایی» را ایفا می‌کند، هیچ جایگاهی برای دستگاه‌های کلیدی متولی حوزه فعالیت اقتصاد فرهنگ، صنایع فرهنگی و صنایع خلاق - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - دیده نشده است. از این‌رو باید در بند «ج» این تبصره وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به‌عنوان متولی حوزه فرهنگ، در اقتصاد فرهنگ نیز حضور فعال داشته باشد تا بتواند در راهبری این بخش مشارکت کند.

پیشنهاد اصلاحی در جزء «۱» بند «ج» تبصره «۱۸»

بعد از عبارت «وزارت امور اقتصادی و دارایی» عبارت «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» اضافه گردد.

همچنین، با توجه به اینکه در متن جزء «۳» بند «ب» تبصره «۱۸» به تولید و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی برای مهارت‌آموزی و آموزش نیروی کار اشاره شده، این امر باید مورد توجه قرار گیرد که ابزارهایی که امروزه از آنها برای پخش محتوای دیداری و شنیداری مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، بسیار متنوع شده است. از این‌رو، اکتفا به رادیو و تلویزیون فرصت بهره‌مندی از دیگر ابزارها را برای مهارت‌آموزی و آموزش نیروی کار محدود می‌کند. لذا برای اینکه گستره تولید آثار مناسب برای مهارت‌آموزی و آموزش نیروی کار افزایش یابد، پیشنهاد می‌شود تبصره مزبور به‌صورت زیر اصلاح گردد:

پیشنهاد اصلاحی در جزء «۳» بند «ب» تبصره «۱۸»

عبارت «تولید و پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی» به عبارت «تولید و عرضه آثار دیداری و شنیداری» تغییر یابد.

بند «الف» تبصره «۱۰» - این تبصره بخشی از تبصره‌های مربوط به امور قضایی، انتظامی، دفاعی است. در بند «الف» به واریز مبلغی از درآمد حاصل از اصل حق بیمه شخص ثالث دریافتی توسط شرکت‌های بیمه‌ای به خزانه‌داری کل کشور، اشاره دارد. در قانون بودجه سنوات گذشته بخشی از این اعتبار برای اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی برای کاهش تصادفات در نظر گرفته می‌شد. اما این موضوع از لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حذف شده است. با توجه به نقش تولیدات فرهنگی و هنری در اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی برای کاهش تصادفات، پیشنهاد زیر ارائه می‌گردد:

پیشنهاد اصلاحی:

در انتهای جمله دوم و قبل از جمله پایانی در بند «الف» تبصره «۱۰» متن زیر اضافه گردد:

«منابع حاصله در اختیار سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کشور، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، سازمان اورژانس کشور، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی قرار می‌گیرد تا در ردیف‌های مربوط به این دستگاه‌ها در جدول شماره (۷) این قانون در امور منجر به کاهش تصادفات و مرگ‌ومیر و ساخت برنامه‌های فرهنگ‌سازی و آگاهی‌بخشی در جهت کاهش حوادث رانندگی مطابق برنامه عملیاتی آیین‌نامه مدیریت ایمنی حمل‌ونقل و سوانح رانندگی مصوب ۱۴۰۰/۱۰/۲۹ هیئت وزیران هزینه شود.»

بند «ه» تبصره «۱۷» - در تبصره «۱۷» به موضوع رفاه و سلامت پرداخته شده است. بند «ه» آن به افزایش نرخ واردات دخانیات اشاره دارد. طبق این بند مقرر گردیده که بخشی از درآمد حاصله به بخش سلامت، ورزش همگانی و ورزش بانوان اختصاص یابد. اما با توجه به اینکه، در کنار سلامت و ورزش مهم‌ترین امر اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی برای کاهش استفاده از دخانیات و ترغیب برای بهینه‌سازی زندگی و ورزش کردن می‌باشد، تولید محتوای مناسب برای ترویج این دو امر ضروری است. از این جهت لازم است بخشی از اعتبار حاصل از این درآمد برای تولیدات مناسب فرهنگی و هنری با موضوعات فوق‌الذکر زیر نظر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به‌عنوان متولی نظارت بر این حوزه، باشد. لذا پیشنهاد زیر ارائه می‌گردد.

پیشنهاد اصلاحی در بند «ه» تبصره «۱۷»

پس از عبارت «ورزش بانوان» عبارت «و برای تولید محتوای مناسب دیداری و شنیداری زیر نظر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» اضافه گردد.

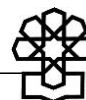
ب) سایر پیشنهادهای الحاقی

۱. پیشنهاد الحاقی: در راستای تولید محتوای رسانه‌ای در مقابله با جنگ نرم دشمنان پیشنهاد می‌شود:

کارور (اپراتور)های ارائه‌دهنده خدمات مخابراتی، علاوه بر قیمت هر پیامک مبلغ (۳۰) ریال از استفاده‌کنندگان خدمات مزبور دریافت و به حساب درآمد عمومی ردیف ۱۶۰۱۵۴ نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. یک هزار میلیارد ریال درآمد حاصله به‌منظور تولید و انتشار محتوای رسانه‌ای در مقابله با جنگ نرم با محوریت ارتقای منزلت زن و خانواده در اختیار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی قرار می‌گیرد.

۲. پیشنهاد الحاقی: به‌منظور رفع تبعیض و کاهش اختلاف طبقاتی در جامعه و همچنین ارائه راهکارهایی برای قانونمند کردن مالیات هنرمندان به‌ویژه بازیگران و چهره‌ها و شفاف‌سازی در نظام مالیاتی و لزوم اخذ مالیات از هنرمندانی که درآمدهای بالا دارند، پیشنهاد می‌شود:

صد درصد از مالیات اخذ شده از هنرمندان به‌عنوان درآمد اختصاصی در اختیار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (صندوق اعتباری هنر) قرار گیرد تا به‌منظور حمایت‌های مختلف بیمه‌ای، معیشتی و غیره از

هنرمندان و اعضای صندوق اعتباری حمایت از نویسندگان، روزنامه‌نگاران، هنرمندان و فعالان قرآن و عترت (صندوق اعتباری هنر) پرداخت شود.

۳. پیشنهاد الحاقی: برای حمایت از فعالیتهای فرهنگی و توسعه نشاط اجتماعی از طریق فعالیتهای فرهنگی پیشنهاد می‌شود:

دستگاه‌های اجرایی می‌توانند فضاهای متعلق به خود را برای بهره‌برداری در جهت اجرای برنامه‌ها و فعالیتهای فرهنگی و هنری در راستای ارتقای فرهنگ ایثار و شهادت و مقاومت برای مدت مشخص به تشخیص دستگاه مربوطه و با تأیید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در اختیار اشخاص صاحب‌صلاحیت‌های عمومی و حرفه‌ای به صورت درآمد - هزینه (خودگردان) قرار دهند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است فرایند انتخاب و اعلام اشخاص جهت واگذاری را به صورت شفاف با انتشار در سامانه دستگاه مرتبط و از طریق فراخوان عمومی و در چارچوب فرایندهای قانونی مندرج در قانون برگزاری مناقصات انجام دهد.

۴. پیشنهاد الحاقی: سالیانه درآمد غیرتعهدی قابل توجهی ناشی از اعمال ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی و آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های مرتبط در مورد نحوه محاسبه و وصول و صدور مفاصاحساب، عاید سازمان تأمین اجتماعی خواهد شد که بخش قابل ملاحظه‌ای از آن ناشی از اعمال ضریب پیمان در قراردادهای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای می‌باشد. با توجه به اینکه عمده کارکنان طرف قرارداد با پیمانکاران از اصحاب فرهنگ، هنر و رسانه کشور بوده و از طریق صندوق اعتباری هنر بیمه می‌باشند و خدمات بیمه‌ای صندوق شامل افرادی است که هیچ‌گونه رابطه بیمه‌ای دیگر نداشته باشند. چنانچه توسط کارفرمای دیگر بیمه شوند، بیمه از طرف صندوق قطع خواهد شد و برقراری آن توسط صندوق مستلزم تشریفات اداری و صرف زمان است. لذا این‌گونه افراد تمایلی برای بیمه شدن از سوی پیمانکار نداشته و بیمه نمی‌شوند. بنابراین در قراردادهای فوق، فهرست اسامی یا از سوی پیمانکار ارسال نمی‌شود و یا ناقص ارسال می‌شود. به همین دلیل پیمانکاران برای اخذ مفاصاحساب تأمین اجتماعی و آزاد شدن ضریب پیمان، وجوهی را به سازمان می‌پردازند و یا در صورت عدم مراجعه پیمانکاران برای اخذ مفاصاحساب، ۵ درصد مانده قرارداد را از کارفرما دریافت می‌نمایند. از این طریق درآمد غیرتعهدی وارد سازمان تأمین اجتماعی می‌شود. در صورتی که بار مالی پرداخت حق بیمه‌های مذکور به صندوق تحمیل و اخذ می‌شود. لذا پیشنهاد می‌شود:

درآمدهای ناشی از اعمال ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی بر قراردادهای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای (وجوهی که به علت عدم ارسال و یا عدم ارائه فهرست کامل اسامی پیمان از کارفرمایان و پیمانکاران اخذ، ولی در سوابق بیمه‌ای کارکنان و افرادی که انجام موضوع قرارداد را برعهده دارند محاسبه و اعمال نمی‌شود) به عنوان اعتبار به حسابی که توسط سازمان تأمین اجتماعی برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (صندوق اعتباری هنر) ایجاد می‌شود منظور و واریز گردد. صندوق اعتباری هنر موظف است از محل این اعتبار صرفاً برای انجام بیمه تأمین اجتماعی اصحاب فرهنگ، هنر و رسانه استفاده نماید.

آیین‌نامه این بند ظرف دو ماه توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

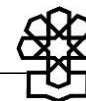
۵. **پیشنهاد اصلاحی:** سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران مؤسسه‌ای آموزشی، پژوهشی، علمی و خدماتی است که اساسنامه آن به تصویب مجلس شورای اسلامی (در ۲ آبان‌ماه ۱۳۶۹ و تأیید شورای نگهبان در ۱۶ آبان‌ماه ۱۳۶۹) رسیده است و ریاست عالی آن با رئیس‌جمهوری است. در ماده (۲) اساسنامه تصریح شده که «کتابخانه ملی مؤسسه‌ای است دولتی و بودجه آن در بودجه کل کشور و در ردیف مستقل ذیل ردیف ریاست‌جمهوری منظور می‌گردد». بر این مبنا چنانچه در لوایح بودجه سنواتی اصرار بر قرار دادن این سازمان ذیل اعتبارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی باشد، باید نسبت به اصلاح این قانون اقدام نمود. زیرا در غیر این صورت می‌تواند مغایر با قانون تلقی شود. لذا پیشنهاد می‌شود:

دستگاه اجرایی «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» (با شماره طبقه‌بندی ۱۰۱۱۰۰)
از ذیل دستگاه سیاستگذار «وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی» (با شماره طبقه‌بندی ۱۱۴۰۰۰) خارج و ذیل
دستگاه سیاستگذار «نهاد ریاست‌جمهوری» (شماره طبقه‌بندی ۱۰۱۰۰۰) قرار گیرد.

اعتبارات دستگاه‌های فرهنگی و هنری

دستگاه‌های بخش فرهنگ و هنر را مجموعه دستگاه‌هایی در نظر گرفتیم که عمده اعتبارات آنها ذیل برنامه‌های مرتبط با «فصل فرهنگ و هنر» است که ۱۴ ردیف دستگاهی را شامل می‌شود و عمدتاً زیرمجموعه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان دستگاه‌های سیاستگذار قرار گرفته‌اند. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (با شماره طبقه‌بندی ۱۱۴۰۰۰) به‌عنوان دستگاه سیاستگذار یا اصلی برای ۹ دستگاه اجرایی و شورای عالی انقلاب فرهنگی (با شماره طبقه‌بندی ۱۱۳۶۰۰) برای چهار دستگاه اجرایی حوزه فرهنگ و هنر معرفی شده‌اند.^۱ در کنار این دو دستگاه اصلی، شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (با شماره طبقه‌بندی ۲۸۴۰۰۰)، که به‌عنوان دستگاه اجرایی ذیل وزارت آموزش و پرورش قرار دارد هم به جمع دستگاه‌های مربوط به حوزه فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ اضافه شده است.

۱. نکته قابل توجه اینکه در جدول ۷ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ تعداد دستگاه‌های اجرایی که ذیل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار گرفته، به‌ترتیب ۱۵ و ۶ دستگاه می‌باشد. با توجه به مأموریت‌های این زیرمجموعه‌ها و موضوع این گزارش، همه آنها مورد بررسی قرار نگرفتند.

جدول ۳. اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (اختصاصی، متفرقه انتقال یافته و عمومی) دستگاه‌های مربوط به بخش فرهنگ و هنر در لایحه بودجه ۱۴۰۲

(میلیون ریال)

جمع کل	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای				هزینه‌ای				عنوان دستگاه اصلی / اجرایی	شماره طبقه‌بندی	
	برآورد ۱۴۰۲				برآورد ۱۴۰۲						
	جمع	اختصاصی	متفرقه جدول ۷	عمومی جدول ۷	جمع	اختصاصی	متفرقه جدول ۷	عمومی جدول ۷			
۴.۲۵۸.۴۱۸	۹۹۰.۶۱۸	۰	۰	۹۹۰.۶۱۸	۳.۲۶۷.۸۰۰	۴۵۵.۸۰۰	۰	۲.۸۱۲.۰۰۰	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۱۰۱۱۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۳۰.۵۰۷.۱۲۷	۷.۴۰۰.۶۲۷	۰	۰	۷.۴۰۰.۶۲۷	۲۳.۱۰۶.۵۰۰	۵۰.۰۰۰	۷۵۶.۵۰۰	۲۲.۳۰۰.۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۱۴۰۰۰	
۷.۲۹۶.۱۳۷	۱۲۹.۱۳۷	۰	۰	۱۲۹.۱۳۷	۷.۱۶۷.۰۰۰	۰	۰	۷.۱۶۷.۰۰۰	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۱۱۴۰۲۸	
۳.۶۰۰.۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۳.۶۰۰.۰۰۰	۰	۰	۳.۶۰۰.۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات	۱۱۴۰۴۶	
۴.۸۲۱.۵۶۶	۲۷۵.۵۶۶	۰	۰	۲۷۵.۵۶۶	۴.۵۴۶.۰۰۰	۰	۰	۴.۵۴۶.۰۰۰	سازمان امور سینمایی و سمعی - بصری	۱۱۴۰۹۲	
۱۶۴.۹۰۷	۱.۹۰۷	۰	۰	۱.۹۰۷	۱۶۳.۰۰۰	۰	۰	۱۶۳.۰۰۰	کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی	۱۱۴۱۰۰	
۳۴۹.۵۷۶	۱۹.۵۷۶	۰	۰	۱۹.۵۷۶	۳۳۰.۰۰۰	۱۰.۰۰۰	۰	۳۲۰.۰۰۰	بنیاد سعدی	۱۱۴۳۲۰	
۶.۳۱۶.۳۵۴	۷۸۶.۳۵۴	۰	۰	۷۸۶.۳۵۴	۵۵۳۰۰۰۰	۰	۰	۵.۵۳۰.۰۰۰	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور	۱۱۵۸۰۰	
۲.۷۱۲.۷۴۸	۴۵.۷۴۸	۰	۰	۴۵.۷۴۸	۲۶۶۷۰۰۰	۰	۰	۲.۶۶۷.۰۰۰	سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی	۲۸۲۵۰۰	
۶.۹۵۳.۴۵۶	۱۱۱.۶۵۶	۰	۰	۱۱۱.۶۵۶	۶۸۴۱۸۰۰	۰	۰	۶.۸۴۱.۸۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۲۸۴۰۰۰	وزارت آموزش و پرورش
۶۵۳.۳۳۲	۴۰.۰۰۰	۰	۰	۴۰.۰۰۰	۶۱۳.۳۳۲	۵۳.۰۰۰	۰	۵۶۰.۳۳۲	فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۱۰۱۰۲۲	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی
۲۹۹.۰۲۷	۱۵.۶۴۶	۰	۰	۱۵.۶۴۶	۲۸۳.۳۸۱	۲۰.۰۰۰	۰	۲۶۳.۳۸۱	بنیاد ایران‌شناسی	۱۰۱۰۲۸	
۵۵۱.۹۷۲	۵۱.۳۹۴	۰	۰	۵۱.۳۹۴	۵۰۰.۵۷۸	۱۵.۰۰۰	۰	۴۸۵.۵۷۸	فرهنگستان هنر	۱۰۱۰۳۳	
۱.۷۸۳.۵۷۶	۹.۵۷۶	۰	۰	۹.۵۷۶	۱۷۷۴۰۰۰	۰	۰	۱.۷۷۴.۰۰۰	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱۱۳۶۰۰	

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، بیشترین افزایش اعتبار دستگاه‌های بخش فرهنگ و هنر، مربوط به «بنیاد ایران‌شناسی» (ذیل شورای عالی انقلاب فرهنگی قرار گرفته) می‌باشد که ۷۴ درصد نسبت به مصوب سال ۱۴۰۱، افزایش را در مجموع اعتبارات آن شاهدیم. علت اصلی این افزایش مربوط به افزایش قابل توجه در بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این دستگاه است که ۳۴۹ درصد رشد داشته است. «سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی» و «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» به ترتیب با رشد ۶۹ و ۶۶ درصدی در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

کمترین رشد مربوط به «دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی» است که تنها ۱۸ درصد رشد داشته است. البته در این خصوص باید در نظر داشت که بخشی از اعتبار این دستگاه، که در مجموع اعتبار آن نیامده، احتمالاً بابت «تهیه برش استانی نقشه مهندسی فرهنگی کشور» در ردیف متفرقه (موقت) آمده که قابل توجه است. «سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی»، دستگاه دیگری است که در حدود ۱۹ درصد رشد داشته است.

نکته قابل توجه اینکه، هفت دستگاه از ۱۴ دستگاه این حوزه، افزایش اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آنها بالای ۱۰۰ درصد بوده و «فرهنگستان هنر» با رشد ۵۵۶ درصد بالاترین افزایش را میان این دستگاه‌ها داشته است. البته باید توجه داشت که دلیل اصلی این افزایش اعتبار، اضافه شدن اعتبار پژوهشکده هنر به آن است.

جدول ۴. اعتبارات دستگاه‌های حوزه فرهنگ عمومی، هنر و صنایع خلاق در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و مقایسه آن با اعتبار مصوب سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان دستگاه اصلی/اجرایی	هزینه‌ای			تملك دارایی سرمایه‌ای			مجموع اعتبارات	
		مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲
۱۰۱۱۰۰	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	۱.۸۹۰.۹۰۰	۲.۸۱۲.۰۰۰	۴۸/۷	۳۹۲.۲۵۵	۹۹۰.۶۱۸	۱۵۲/۵	۲.۲۸۳.۱۵۵	۳.۸۰۲.۶۱۸
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۴.۷۱۷.۷۳۵	۲۳.۰۵۶.۵۰۰	۵۶/۷	۶.۴۸۸.۶۲۸	۷.۴۰۰.۶۲۷	۱۴/۱	۲۱.۲۰۶.۳۶۳	۳۰.۴۵۷.۱۲۷
۱۱۴۰۲۸	سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی	۴.۱۷۷.۸۰۰	۷.۱۶۷.۰۰۰	۷۱/۵	۱۳۰.۷۵۲	۱۲۹.۱۳۷	-۱/۲	۴.۳۰۸.۵۵۲	۷.۲۹۶.۱۳۷
۱۱۴۰۴۶	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات	۲.۹۷۰.۰۰۰	۳.۶۰۰.۰۰۰	۲۱/۲	۰	۰	۰/۰	۲.۹۷۰.۰۰۰	۳.۶۰۰.۰۰۰
۱۱۴۰۹۲	سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری	۳.۲۶۳.۵۳۵	۴.۵۴۶.۰۰۰	۳۹/۳	۲۷۰.۳۳۶	۲۷۵.۵۶۶	۱/۹	۳.۵۳۳.۸۷۱	۴.۸۲۱.۵۶۶
۱۱۴۱۰۰	کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی	۱۲۲.۷۶۰	۱۶۳.۰۰۰	۳۲/۸	۸۶۴	۱.۰۹۰۷	۱۲۰/۷	۱۲۳.۶۲۴	۱۶۴.۹۰۷
۱۱۴۳۲۰	بنیاد سعدی	۲۲۷.۷۰۰	۳۲۰.۰۰۰	۴۰/۵	۴.۳۵۸	۱۹.۵۷۶	۳۴۹/۲	۲۳۲.۰۵۸	۳۳۹.۵۷۶
۱۱۵۸۰۰	نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور	۳.۸۷۸.۲۶۸	۵.۵۳۰.۰۰۰	۴۲/۶	۴۳۵.۸۳۰	۷۸۶.۳۵۴	۸۰/۴	۴.۳۱۴.۰۹۸	۶.۳۱۶.۳۵۴
۲۸۲۵۰۰	سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی	۲.۲۳۰.۵۰۰	۲.۶۶۷.۰۰۰	۱۹/۶	۴۳.۵۷۴	۴۵.۷۴۸	۵/۰	۲.۲۷۴.۰۷۴	۲.۷۱۲.۷۴۸
۱۰۱۰۲۲	فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۴۵۴.۷۵۳	۵۶۰.۳۳۲	۲۳/۲	۶.۹۷۰	۴۰.۰۰۰	۴۷۳/۹	۴۶۱.۷۲۳	۶۰۰.۳۳۲
۱۰۱۰۲۸	بنیاد ایران‌شناسی	۱۵۶.۴۳۱	۲۶۳.۳۸۱	۶۸/۴	۳.۴۸۵	۱۵.۶۴۶	۳۴۹/۰	۱۵۹.۹۱۶	۲۷۹.۰۲۷
۱۰۱۰۳۳	فرهنگستان هنر	۳۷۴.۷۹۴	۴۸۵.۵۷۸	۲۹/۶	۷.۸۳۳	۵۱.۳۹۴	۵۵۶/۱	۳۸۲.۶۲۷	۵۳۶.۹۷۲
۱۱۳۶۰۰	دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱.۵۰۴.۸۰۰	۱.۷۷۴.۰۰۰	۱۷/۹	۴.۳۵۸	۹.۵۷۶	۱۱۹/۷	۱.۵۰۹.۱۵۸	۱.۷۸۳.۵۷۶
۲۸۴۰۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۴.۴۵۲.۹۵۰	۶.۸۴۱.۸۰۰	۵۳/۶	۱۰۶.۳۳۹	۱۱۱.۶۵۶	۵/۰	۴.۵۵۹.۲۸۹	۶.۹۵۳.۴۵۶

۱. با توجه به اینکه ساختار بودجه‌نویسی در قانون بودجه ۱۴۰۱ با لایحه ۱۴۰۲ در تهیه و ارائه جداول یکسان نمی‌باشد، لذا برای آنکه در خوانش و مقایسه اعداد اشتباهات از بین برود، اعداد بر مبنای منابع عمومی تنظیم و ارائه شده است. لذا اعتبارات اختصاصی دستگاه‌ها در این جدول محاسبه نشده‌اند.

در ردیف‌های متفرقه نیز برای سه عنوان «احداث و تکمیل مساجد، مصلی و اماکن فرهنگی و مذهبی»، «احداث یادمان مشاهیر و مفاخر» و «تهیه برش استانی نقشه مهندسی فرهنگی کشور» که مرتبط با حوزه فرهنگ و هنر است، اعتباراتی در نظر گرفته شده که عمده‌ترین این اعتبارات برای «تهیه برش استانی نقشه مهندسی فرهنگی کشور» می‌باشد. البته ابهامی که در نحوه هزینه‌کرد این ردیف وجود دارد باید برطرف شود. از این رو، لازم است دستگاه یا دستگاه‌های مرتبط و ابعاد اجرایی آن تا حد لازم شفاف‌سازی گردد.

جدول ۵. برآورد اعتبارات ردیف‌های متفرقه لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه فرهنگ و هنر:

ردیف ۵۵۰۰۰۰ - اعتبارات ردیف‌های موردی (موقت) (میلیون ریال)

شماره طبقه بندی	عنوان	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع کل
۱۹	احداث و تکمیل مساجد، مصلی و اماکن فرهنگی و مذهبی	۰	۳۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰
۸۷	احداث یادمان مشاهیر و مفاخر	-	۳,۰۰۰,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۰	تهیه برش استانی نقشه مهندسی فرهنگی کشور	۷,۵۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰

در خصوص برنامه‌هایی که ذیل دستگاه‌های بخش فرهنگ و هنر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ آمده، باید گفت تا حدود بسیاری در همان قالب برنامه‌های سال گذشته و در نسبت با برنامه ششم توسعه تدوین شده است. کلی بودن برنامه‌ها و شفاف نبودن برخی از برنامه‌ها، امکان بررسی را دشوارتر کرده است. به‌عنوان مثال «برنامه حمایت از توسعه هنر» که شامل حمایت از هنرهای نمایشی، موسیقی ملی و هنرهای تجسمی است، با همین عنوان کلی ارائه شده و سهم هر یک از شاخه‌های هنری در لایحه قابل بررسی نیست.

نکته قابل توجه دیگر، ضعف برخی از سنجه یا شاخص‌هایی است که ذیل برنامه‌ها در جداول پیوست تکمیلی در نظر گرفته شده است. به‌عنوان مثال در «برنامه اصلاح و ترویج سبک زندگی با رویکرد اسلامی - ایرانی» سنجه‌ای که در نظر گرفته شده همین عنوان برنامه است. در کنار آن، در برنامه «کمک به مؤسسات فرهنگی و دینی (کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی)» نیز مجدد از همین سنجه «اصلاح و ترویج سبک زندگی با رویکرد اسلامی - ایرانی» استفاده شده که این تصور را ایجاد می‌کند که تدوین‌کنندگان بودجه توجه جدی به بودجه‌ریزی عملیاتی و نظارت‌پذیری آن نداشته‌اند.

یکی از مشکلات جدی که در تدوین بودجه طی سنوات گذشته تا به امروز مشاهده می‌شود، بی‌نظمی و عدم تبعیت از یک روال منظم در تنظیم جداول اعتبارات دستگاه‌ها و برنامه‌هاست. چندگونگی جداول در اسناد بودجه‌ای سنوات مختلف، که برای تبیین کم‌وکیف توزیع اعتبارات طراحی می‌شوند، امکان ارائه یک تحلیل دقیق و مقایسه قابل اتکا را با مشکل روبه‌رو می‌کند.

جمع‌بندی و پیشنهادات

لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در حوزه فرهنگ و هنر در حالی از سوی دولت سیزدهم ارائه شد، که متولیان فرهنگی دوّمین سند بودجه‌ریزی خود را تهیه کردند که البته به مانند بودجه ۱۴۰۱ برمبنای برنامه ششم توسعه تنظیم شده است. با اینکه رشد ۴۴ درصدی اعتبارات بخش فرهنگ و هنر را در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ شاهدیم، اما رویکرد برنامه‌ها چندان تفاوتی با قانون بودجه سال ۱۴۰۱ ندارند؛ ضمن اینکه سهم امور فرهنگ از سرجمع اعتبارات امور ۱۰گانه حدود ۰/۶ درصد نیز کاهش داشته است. البته در لایحه با توجه به وضعیت اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای، انتظار می‌رود سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی دستگاه‌های فرهنگی و هنری، شرایط اجرایی چندان مطلوبی نداشته باشند.

با وجود چنین افزایشی، کل اعتبار فصل «فرهنگ و هنر» را اگر با دلار دولتی (۲۳ هزار تومان، به‌عنوان نرخ تسعیر در لایحه بودجه ۱۴۰۲) محاسبه کنیم، ۴۶۲ میلیون دلار می‌شود. این مقدار با دلار نرخ آزاد (حدود ۴۰ هزار تومان)، تنها ۲۶۵ دلار خواهد شد. این میزان اعتبار در مقابل هزینه تولید فیلمی در ایالات متحده، بسیار ناچیز به‌شمار می‌رود؛ به‌طور مثال فیلم «آواتار ۲» که در حال اکران می‌باشد، با هزینه‌ای در حدود ۴۶۰ میلیون دلار تولید شده (آمار اعلامی هزینه تولید این فیلم متفاوت بوده، لذا میانگین در حدود ۴۰۰ میلیون دلار نیز به‌واقع نزدیک است) و تاکنون در سطح جهان در حدود ۱/۹ میلیارد دلار فروش داشته است.^۱ در مقایسه با این واقعیت، بودجه «فصل فرهنگ و هنر» رقم بسیار ناچیزی در عرصه فرهنگ و هنر به‌شمار می‌آید.

با این اوصاف، علی‌رغم وظیفه دولت در خصوص حمایت از فرهنگ و هنر، توجه لایحه به اقتصاد فرهنگ در کنار برنامه‌های اشتغال‌آفرین و دانش‌بنیان نقطه عزیمت مناسبی خواهد بود تا فرهنگ و هنر از ذیل سوءتفاهم «حوزه هزینه‌بر» خارج شده و بتواند به‌عنوان یک بخش تأثیرگذار در فرایندهای اقتصادی کشور و ایفای نقش در تولید ناخالص داخلی و سهم از اشتغال‌زایی اثرگذار باشد.

بخش فرهنگ و هنر نیازمند رفع برخی از چالش‌ها و مسائلی است که از طریق اختصاص بودجه می‌توان به آنها دست یافت، هرچند صرفاً تخصیص اعتبارات تنها راه‌حل نیست. وضعیت توزیع نامناسب منابع و زیرساخت‌های فرهنگی به‌خصوص در مناطق محروم و کم‌برخوردار کشور، سیطره و سلطه رسانه‌های غربی و غربگرا بر جهان، فضای ایران‌هراسی و گسترش اخبار جعلی علیه جمهوری اسلامی ایران، عدم حمایت مناسب از کسب‌وکارهای بازارپردازی فرهنگی، نیازهای معیشتی و بیمه‌ای هنرمندان و فعالان فرهنگی و مواردی اینچنین نیازمند اعتبارات خاصی است که لازمه آن، توجه برنامه‌ریزان و بودجه‌نویسان است.

1. <https://www.forbes.com/sites/siladityaray/2023/01/15/weekend-box-office-avatar>

منابع و مآخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۱.
۲. قانون بودجه سال ۱۴۰۰.
۳. لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.
۴. سایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (<https://www.farhang.gov.ir>)
۵. سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (<https://www.cbi.ir>)
۶. سیاست‌های حمایت از اشتغال هنرمندان، مصوب جلسه ۵۳۱ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۷. اساسنامه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران تصویب مجلس شورای اسلامی (در ۲ آبان‌ماه ۱۳۶۹ و تأیید شورای نگهبان در ۱۶ آبان‌ماه ۱۳۶۹).
۸. وبگاه آماری - تحلیل فوربس (<https://www.forbes.com>)
۹. سایت سازمان همکاری و توسعه اقتصادی سازمان ملل متحد (<https://www.oecd.org>)

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir